

Sygn. akt IC 550/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 lipca 2014r.

Sąd Okręgowy w Kielcach Wydział I Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Agnieszka Paw

Protokolant sądowy Ewelina Krawczyk

po rozpoznaniu w dniu 11 lipca 2014r. w Kielcach

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) Towarzystwa (...) w K.

przeciwko Gminie S., M. G.

o ustalenie nieważności czynności prawnej

I. Stwierdza nieważność umów: nr (...) z dnia 9 kwietnia 2013r. oraz nr (...) z dnia 30 grudnia 2013r. zawartych pomiędzy Gminą S. a M. G. w części dotyczących § 3 pkt. 3 umów stwierdzającego, iż „zwierzęta przejęte przez Wykonawcę po upływie 6 miesięcy tracą status zwierzęcia bezdomnego z terenu Gminy S. a Wykonawca przejmuje nad nimi prawa opiekuńcze i właścicielskie”,

II. nakazuje pobrać od Gminy S. i M. G. na rzecz Skarbu Państwa (Sądu Okręgowego w Kielcach) kwotę po 300,00 (trzysta złotych) tytułem kosztów sądowych.

IC 550/14 Uzasadnienie

W pozwie wniesionym w dniu 25 lutego 2014r. przeciwko pozwanym Gminie S. i M. G. (po sprecyzowaniu osoby pozwanego w piśmie procesowym z dnia 21 marca 2014r.) powód (...) Towarzystwo (...) w K. domagał się uznania za nieważne umów z dnia 31 grudnia 2013r. i z dnia 9 kwietnia 2013r. zawartych pomiędzy pozwanymi w części dotyczącej przejęcia przez wykonawcę praw opiekuńczych i właścicielskich nad zwierzętami bezdomnymi po upływie 6 miesięcy od ich przejęcia.

Uzasadniał, iż interes prawny powodów w żądaniu ustalenia leży w statutowych celach powoda, będącego stowarzyszeniem, jakimi są działania na rzecz humanitarnego traktowania zwierząt, właściwego obchodzenia się ze zwierzętami oraz zapewnienia im niezbędnych warunków bytowania, działania na rzecz dobrostanu zwierząt, ze szczególnym uwzględnieniem zwierząt przebywających w schroniskach, działanie w zakresie ekologii, ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego. Cele te stowarzyszenie realizuje poprzez podejmowanie działań zapobiegawczych w zakresie ochrony zwierząt i zajmowanie czynnej postawy przy zwalczaniu przejawów okrutnego obchodzenia się ze zwierzętami oraz sprawowanie nadzoru i kontroli nad przestrzeganiem przepisów i praw w dziedzinie ochrony zwierząt i środowiska. Wniesiony pozew dotyczy umowy rozstrzygającej o warunkach zapewnienia przez Gminę opieki bezdomnym zwierzętom, zaś umowa będąca przedmiotem sporu niewątpliwie dotyczy sytuacji tych zwierząt.

Uzasadniając żądanie pozwu podnosił, iż ustawa z dnia 21 sierpnia 1997r. o ochronie zwierząt nakłada na gminy zapewnienie bezdomnym zwierzętom opieki (art. 11 ust 1 ustawy). W tym celu bezdomne zwierzęta są wyłapywane

i umieszczane w schroniskach. Poza wymogiem umieszczania w schroniskach, ustawa nie określa żadnych norm wykonywania gminnej opieki, a w szczególności nie mówi, w jakich warunkach dochodzi do dopełnienia zobowiązania gminy do opieki i uwolnienia się od zobowiązania odnośnie konkretnego zwierzęcia. Z punktu widzenia praw majątkowych, gmina opiekująca się bezdomnym zwierzęciem ma prawa i obowiązki znalazcy rzeczy. Z tytułu wykonywania swego zadania opieki, gmina nie nabywa jednak prawa własności wobec bezdomnego zwierzęcia. Nie jest zatem władna przenieść takiego prawa na hotel dla psów, któremu zleca usługę wykonywania takiej opieki w jej imieniu. Biorąc pod uwagę treść zawartej umowy prawdziwym jej przedmiotem nie jest zakup usług służących do realizacji gminnego zadania zapewnienia bezdomnym zwierzętom opieki, lecz jest nim cesja zadań publicznych na prywatny podmiot, a w szczególności cesja odpowiedzialności za dalszy los zwierząt. Umowa jest zatem sprzeczna z art. 2 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym, a przede wszystkim z art. 11 ust 1 ustawy o ochronie zwierząt.

Pozwani Gmina S. i M. G. wnieśli o oddalenie powództwa i zasądzenie od powoda na rzecz pozwanych kosztów procesu.

Pozwana Gmina S. zarzucała brak po stronie powoda interesu prawnego w wytoczeniu powództwa o ustalenie, twierdząc, że cele stowarzyszenia nie przewidują analiz umów zawieranych przez osoby trzecie dotyczące odławiania bezdomnych zwierząt. W przypadku zaistnienia sytuacji, w której dobro zwierząt jest zagrożone, powód ma możliwość bezpośredniej interwencji. Podnosił, iż zadania w zakresie dotyczącym zapewnienia opieki nad zwierzętami, w tym w zakresie poszukiwania właścicieli gmina ma prawo scedować na inny podmiot. Argumentował, że porzucenie zwierzęcia, w szczególności psa lub kota przez właściciela lub inną osobę, pod której opieką zwierzę pozostaje wypełnia normę zawartą w art. 181 kc. Zatem nie ma przeciwskażeń by zwierzę niczyje lub porzucone, a następnie wyłapanie i oddane do schroniska lub hotelu było zbyte. Takiego rozumowania nie można powielić jedynie do zwierzęcia, które zabłąkało się lub uciekło, bo tylko wtedy właściciel nie traci jego własności, a odpowiednie zastosowanie znajdują przepisy o rzeczach znalezionych (art. 183 §. 2 kc). Takich przypadków nie dotyczą jednak umowy zawarte przez Gminę, ponieważ mówią o psach bezdomnych, a więc tych, które właściciela nie posiadały w chwili odławiania. Osoba, która psa porzuciła, wyzbywa się jego własności, a własność tę nabywa osoba, która zgodnie z art. 181 kc zacznie się psem opiekować jak właściciel. W związku z tym stanowisko powoda, że opieka Gminy jest "bezterminowa, dopóki psa nie odbierze dotychczasowy właściciel" jest bezpodstawne, mylące pojęcia psa porzuconego i bezdomnego. Zgodnie z treścią umów, jeżeli w ciągu 6 miesięcy od zawarcia umowy nie znajdzie się osoba fizyczna, która zachce nabyć nieodpłatnie psa, psa "adoptuje" wykonawca. Gmina zabezpieczyła umownie należyte wykonanie umowy w tym zakresie, m.in. wykonawca musi przedłożyć gminie dokumentację potwierdzającą adopcję zwierzęcia, a w przypadku, gdy sam je nabywa nieodpłatnie, to na nim ciąży dalej obowiązki należytej opieki nad zwierzętami. Podlega on w tym zakresie podobnej kontroli jak każda inna osoba fizyczna.

Pozwany M. G. zarzucał brak interesu prawnego po stronie powoda do wystąpienia z niniejszym powództwem. Podnosił nadto, iż właściwa wykładnia przepisów ustawy z dnia 21 sierpnia 1997r. o Ochronie zwierząt nie zakazuje zawierania umów, których zakres przedmiotowy określony jest w §2 i 3 umów zawartych między pozwanymi, wręcz przeciwnie, poprzez tę umowę realizuje cele nałożone na Gminę. Ponadto stwierdzenie zawarte w § 3 ust 4 umów nie stoi w sprzeczności z celem wskazanym przez ustawodawcę w w/w umowie, bowiem zwierzęta zostają przejęte na własność przez pozwanego i to na nim spoczywają obowiązki nałożone przez ustawę. Nie ma w ustawie takiego stwierdzenia, aby status zwierzęcia bezdomnego nie mógł ulec zmianie i aby Gmina nie mogła wyzbyć się praw do niego. Unormowania zawarte w §3 ust. 4 skarżonych umów zapewnia właściwy status zwierzęcia i Wykonawca poprzez tzw. Adopcję przejmuje prawa nad zwierzętami.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 9 kwietnia 2013r. pomiędzy Gminą S. a M. G. prowadzącym działalność gospodarczą pod firmą (...) Hotel (...), z siedzibą w S. zawarta została umowa nr (...), na mocy której zamawiający zlecił, a wykonawca przyjął do realizacji usługę dotyczącą odławiania oraz zapewnienia opieki bezdomnym zwierzętom z terenu miasta S.. Paragraf 2 ust. 2 umowy wskazuje, że odławianiu podlegać będą zwierzęta domowe, które uciekły, zabłąkały się lub zostały porzucone przez człowieka i nie ma możliwości ustalenia ich właściciela lub innej osoby, pod której opieką trwale dotąd

pozostawały, w tym pozostawione przez właścicieli bez nadzoru a stwarzające zagrożenie dla zdrowia lub życia ludzi lub innych zwierząt oraz potrzebującej natychmiastowej pomocy. Na mocy § 3 ust. 1 umowy wykonawca zobowiązał się do przyjmowania, utrzymywania i sprawowania opieki nad bezdomnym zwierzęciem z terenu miast S.. Stosownie do zapisu § 3 ust. 4 umowy zwierzęta przyjęte przez wykonawcę po upływie 6 miesięcy tracą status zwierzęcia bezdomnego z terenu Gminy S. a Wykonawca przejmuje nad nimi prawa opiekuńcze i właścicielskie. Umowa ustaliła wysokość wynagrodzenia za wykonanie usługi odławiania bezdomnych zwierząt i usługi za zapewnienie opieki bezdomnym zwierzętom (par. 6 i 7 umowy). W dniu 30 grudnia 2013r. pomiędzy tymi samymi stronami zawarta została umowa nr (...), na mocy której zamawiający zlecił, a wykonawca przyjął do realizacji usługę dotyczącą odławiania oraz zapewnienia opieki bezdomnym zwierzętom z terenu miasta S.. Zapisy § 2 ust. 1, § 3 ust. 1 te same umowy odpowiadają w swej treści zapisom umowy z dnia 9 kwietnia 2013r. W § 3 ust. 4 postanowiono, iż zwierzęta przyjęte przez wykonawcę po upływie 6 miesięcy tracą status zwierzęcia bezdomnego z terenu Gminy S. a Wykonawca przejmuje nad nimi prawa opiekuńcze i właścicielskie. W umowie ustalono wysokość wynagrodzenia za wykonanie usługi zapewnienia opieki bezdomnym zwierzętom (par. 7 umowy).

(dowód - umowy z dnia 9 kwietnia 2013r. i z dnia 30 grudnia 2013r. wraz z opisami przedmiotu zamówienia k.9-27)

Sąd zważył co następuje:

Stosownie do art. 189 kc powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny. Legitymacja czynna przy powództwie o ustalenie jest szersza niż przy powództwie o zasądzenie. Nie jest bowiem konieczne, aby zgłaszający żądanie ustalenia stosunku prawnego był jedną ze stron tego stosunku. Interes prawny w ustaleniu może zachodzić po stronie podmiotu, który nie jest stroną określonego stosunku prawnego (por. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 8 listopada 1956r., I CO 20/56).

Powód (...) Towarzystwo (...) w K. jest Stowarzyszeniem, którego celem jest między innymi działanie na rzecz humanitarnego traktowania zwierząt, właściwego obchodzenia się ze zwierzętami oraz zapewnienia im niezbędnych warunków bytowania, działania na rzecz dobrostanu zwierząt ze szczególnym uwzględnieniem zwierząt przebywających w schroniskach. Przedmiotem działalności Stowarzyszenia jest między innymi podejmowanie działań zapobiegawczych w zakresie ochrony zwierząt, działania na rzecz zwierząt znajdujących się w schroniskach, przytuliskach i innych azylach, współdziałanie z organami państwowymi w zakresie ochrony zwierząt, sprawowanie nadzoru i kontroli przepisów lub prawa, wspieranie organów samorządowych w sprawie wydawania przepisów dotyczących zwierząt. Przy ocenie czy po stronie powodowego Stowarzyszenia istnieje interes prawny w wytoczeniu powództwa o ustalenie dotyczącego jak w tym wypadku umów mających za przedmiot wyławianie bezdomnych zwierząt i kwestie opieki nad nimi musi być uwzględniany zakres zadań statutowych stowarzyszenia. Interes prawny w tym wypadku, nie jest wprost powiązany z sytuacją cywilnoprawną samego powoda, lecz wynika z potrzeby zapewnienia możliwości efektywnego i skutecznego wykonywania jego celów statutowych (działania na rzecz dobrostanu zwierząt, które same nie mogą bronić swego interesu prawnego). Skoro Stowarzyszenie jest organizacją pożytku publicznego i do jego statutowych zadań należy m.in. współdziałanie z władzami państwowymi i organami samorządu terytorialnego w zakresie ochrony zwierząt, to nie można mu odmawiać prawa do zaskarżenia umowy zawartej przez Gminę, której zarzuca naruszenie prawa.

Mając na względzie powyższe Sąd uznał, iż po stronie powoda istnieje interes prawny w wytoczeniu niniejszego powództwa o ustalenie nieważności umów zawartych między pozwanymi w zakresie żądanym pozwem.

Powód domagał się ustalenia nieważności umów w zakresie 3 ust. 4 w oparciu o przepis art. 58 1 i 2 kc w związku z art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997r. o ochronie zwierząt (Dz.U. z 2003r., Nr 106, poz. 1002). Art. 58 1 i 2 kc przewiduje skutek nieważności czynności prawnej sprzecznej z ustawą lub mającej na celu obejście ustawy, jak również czynności prawnej sprzecznej z zasadami współżycia społecznego. Artykuł 11 ust. 1 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997r. o ochronie zwierząt stanowi, że zapewnienie opieki bezdomnym zwierzętom oraz ich wyławianie należy do zadań własnych gminy. Jest to obowiązek bezterminowy i ustaje w chwili śmierci zwierzęcia bądź też odzyskania przez nie domu u dotychczasowego właściciela lub opiekuna. Dotyczy to także domu u nowego właściciela lub opiekuna.

Stosownie do art. 1 ust. 1 ustawy o ochronie zwierząt zwierzę jako istota żyjąca, zdolna do odczuwania cierpienia nie jest rzeczą. Człowiek jest mu winien poszanowanie, ochronę i opiekę. Ustęp 2 art. 11 ustawy stanowi natomiast, że w sprawach nie uregulowanych w ustawie do zwierząt stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące rzeczy. Art. 1 ust. 2 ustawy zawiera zatem odesłanie - w zakresie nieuregulowanym w ustawie - do przepisów dotyczących rzeczy, przy czym przepisy kodeksu cywilnego dotyczące rzeczy nakazuje stosować "odpowiednio" w związku z wyraźnym stwierdzeniem, że zwierzę nie jest rzeczą (art. 1 ust. 1 ustawy). (...) nie może naruszać celów ustawy dotyczącej ochrony zwierząt.

Przepisy prawa cywilnego o rzeczach mogą znajdować odpowiednie zastosowanie do zwierząt, ale jedynie po wykazaniu, że w danym przypadku mamy do czynienia ze sprawą wykraczającą poza dziedzinę uregulowaną w ustawie (art. 1 ust. 2 ustawy). W odniesieniu do zwierząt bezdomnych, ustawa normuje obowiązek gminy opieki nad nimi oraz "wyłapywania" (art. 11 ust. 1). Ustawodawca uchwalając ustawę o ochronie zwierząt miał na celu zagwarantowanie humanitarnego traktowania zwierząt, także bezdomnych, dlatego też nałożył na gminę ustawowy obowiązek opieki nad zwierzętami.

Gmina w momencie zajęcia się zwierzęciem staje się jego opiekunem. Jak już podniesiono wyżej jest to obowiązek bezterminowy stanowiący realizację publicznego zadania gminy. Ciężący na gminie ustawowy obowiązek opieki jest nadrzędny i niezależny od własności. Zawarte umowy przewidywały przejęcie przez wykonawcę praw opiekuńczych i właścicielskich po upływie 6 miesięcy i utratę przez zwierzęta statusu zwierzęcia bezdomnego, a zatem scedowanie obowiązku opieki ciężącego na gminie na inny podmiot. Podkreślić należy jednocześnie, iż umowy nie zastrzegły przy tym żadnego trybu kontroli nad sposobem dalszego sprawowania opieki nad zwierzętami przez Wykonawcę, albowiem wszelkie uprawnienia kontrolne gminy uregulowane w umowie dotyczyły zwierząt bezdomnych, który to status zwierzęta traciły po upływie 6 miesięcy. Poprzez zawarte umowy Gmina uwolniła się od ustawowego obowiązku opieki nad bezdomnymi zwierzętami.

Z tych też względów umowy z dnia 9 kwietnia 2013r. i 30 grudnia 2013r. w zakresie § 3 ust. 4 stwierdzającego, iż zwierzęta przyjęte przez Wykonawcę po upływie 6 miesięcy tracą status zwierzęcia bezdomnego z terenu Gminy S. a Wykonawca przejmuje nad nimi prawa opiekuńcze i właścicielskie są niezgodne z prawem, jak również z zasadami współżycia społecznego (art. 58 § 1 kc).